

הגהות הב"ח
(א) גמ' ודקא אפכינהו ואומינהו

רש"י ד"ה אי דמאחרי בו יום שני הוה. וקשה לי הא צוה לא בעי שלומי דמי העידו היה צלמת חייב חוה בכלל מה דמשני אלא דלקמרי אקדומי וכמ"ש רש"י ד"ה דמקדמי דכל שקודם שצאת כת שניה להעיד נעשה מעשה קנ. והו"ל לרש"י לפרש דמאחרי שאומרים שאח"כ שהעיד נעשה המעשה וכו'.

מרוכה פרק שביעי בבא קמא

עד.

עין משפט נר מצוה

צה א מ"י פ"ט מהל' עדות הלכה ג:

רבינו חננאל

מדיסיפא במיפך והומה, ורישא נמי במיפך והומה. דקתאני סיפא במיפך מעידנו באיש פלוני שהפיל שן עבדו ואחרי כן סימא עינו שהיה העבד אומי' כן ונמצאו זוממין משלמין דמי עין לרב. ואמ', היכי דאמי או לימא דלא מודו המזימין בהבלא כלל, דמי כוליה עבד בעי שלומי לרב. דמשהו הכי אחרו היום שהנערתם שהפיל שן עבדו עמנו הייתם אחר היום במקום פלוני, אלא מקודם לכך סימא עינו ועמד עמו בדין ויצא לחירות דמי עינו ואחר כך הבלו והפיל שנו, כי האי גונא דדאי משלמין דמי עין לרב. ומדיסיפא לא מיתוקמא אלא במיפך והומה, ורישא נמי במיפך והומה. והאי דקתאני משלמין דמי עין לרב אחר שפוחתין לו דמי השן. וחורנו לבאר דוקיא דרבה דרייק מהא מהנחתא דהכחשה תחילת הומה היא, מנין. ואמ' רב אשי רבה הכי דייק מדרישא בשלוש כיתות, סיפא נמי בשלוש כיתות, ואי איפשר להעמיד ההכחשה ברישא דקמא לן האחרונים מכחישינן את הראשונים ואם נאמר שהעידו הראשונים כי הפיל ואחר כך סימא ונחתיב הרב לתת דמי עין לעבד, ובאו אחרים והכחישו ואמ' סימא ואחר כך הפיל, נמצאו הראשונים מוכחישינן. באה כת שלישית והזימו כת הראשונה, חייבין לשלם דמי עין לרב היה לו לומר ולמה אמרה הבריתא דמי עין לעבד אלא דדאי כת האמצעית נמצאו זוממין והם מכחישינן ולא מוכחישינן ולא שמעי מינה ולא מדיי כי כך דייק רבה מסיפא. ומקומה לסיפא כגון דאחר תרי ואשהידו הפיל שניו ואחר כך סימא עינו דבעי הרב לשלם דמי עין ובאו אחרים והכחישו ואמ' סימא ואחר כך הפיל ובאה כת שלישית והזימו את הכת הראשונה המוכחשת וכיון שהחזו נחתיבו לשלם דמי עין לרב כדקתאני בבריתא. ודייק רבה מרוביני ממונות הוכחשו ואחר כך הוזמו משלמין הם, הכי נמי בריני נפשות אמ' הוזמו אחרי שהוכחו נהרגין. ובא אביי ודחה לדוקיא דרבה, והתקפת דר' וירא פשוטה ודחורה היא,

כדפרכינן לעיל צמר דמפקי ליה לחירות דמי עין צעי לשלומי ליה ויכולין לומר לטובתו צלמו כדאמר צפ' היו צודקין (סנהדרין מה). דיכולין לומר לאוסרה על בעלה צלמו וי"ל דלמאי דמוקי לה השתא במיפך והומה מסקינן דליירי כשעמד כבר דצין ומסתמא כבר נתפרסם הדבר שיאלא העבד לחירות והרב

HebrewBooks.org © Moznanim Publishers. No commercial use allowed.

צעלמו מודה העבד דקתני שהרב אומר כן שעמד צדיו וכל עיקר שצאין לדין עכשיו לפי שהעבד תובע דמי עינו ומזמין את הרב לדין ורבו מודה לו דמי עינו לכן כי אמו סקדי לא אמו אלא לגרע כמו של עבד שאס יצאו עדים על דמי עינו לא יהיה ממש צדצריהם ויודעים הם שיצאו עדים אצל מעיקרה לא הוה ידעין דמייירי כשעמד צדיו אפי' הרב מודה כמיה פעמים לרין העבד לעדים דמודה צקנס פטור משום הכי פריך שפיר צמר דמפקי ליה לחירות כו' וכו' למה דחק אצ"י לאוקמי לסיפא במיפך והומה כיון דשעמד צדיו מוקמינה ליה יאמר שהעבד תובעו דמי עינו והרב מודה לו דמי עינו והציא ענד עדים דהפיל את שניו וסימא את עינו וצאו עדים והזימו וי"ל דודאי ה"ה כן שזה אס מיפך הוה ע"י הודאת הרב כמו על פי עדים אלא אורחא דמילתא נקט שאין רגילות הרב להודות כלל אלא כשיש עדים דצד:

דאכתי גברא לא מחייב.
אין הטעם משום דא"י הוה צעי הוה אמי לצי"ד ומודה ומיפטר דאפי' לשמואל דאמר לקמן (דף עה.) מודה צקנס ואמ"כ צאו עדים חייב הכל כיון דלא עמד צדיו לא חשבינן לגברא צר חיובא לענין קנס כדפרישית בצוף המניח (לעיל לג. וסס: ד"ה אכא) שזעמתינו דהחלטת השור: **ונמצאו זוממים קמאי.** צדק סיפא הולך לומר שהעדים שהוזכו צדרייתא שהוזמו הם היו ראשונים משום דלרין לומר דפסקינן לדינא אפומייהו לדין העדים זוממים משלמים עד שיגמר הדין על פיהם ואם לא שצאו מחילה לא ה"מ למפסק דינא אפומייהו אצל דרישא אע"פ שצאו לנסוף פסקינן דינא אפומייהו: **עבד כו' דהו מימר** הוה אמר. הרבה יש לתמוה אמאי קאמר כל דהו דלגמרי צאין לסיועיה: הוה

מדסיפא. צמתי כיתות. להכי תלי רישא צסיפא דרישא לא ניחא לן לאוקמה צמתי כיתות אלא בג' משום דקתני שהרי הרב אומר כן ואי דלא אצתי כת אחריתי מקמי דידעו ואמרו איפכא לא הוה ניחא ליה צהני דמפקי ליה לעבד לחירות אלא מדסיפא מיתוקמא צמתי כיתות וע"כ צמייפך והומה מוקמית ליה הלכך רישא נמי אוקי צמייפך והומה: שהרי העבד אומר כן. דניחא ליה דמפקי ליה לחירות ויהיב ליה דמי עין: צסרא. אותן שמוזמין: אילימא דלא קמודו. הנך צמראי צחצולא דעבד כלל אלא דקאמרי עמנו הייתם ותו לא מדי: כוליה עבד. צעי קמאי לשלומי: **ואפכינהו.** ואהנו ליה לרב לפוטרו מדמי עין שהן מרובין מדמי עין ומיהו עבד נפיק לחירות: **ואומינהו.** והכא ליכא לנימר כדאמר רבא צרישא דאצתי כת אחריתי מקמי דידעו ואמרי איפכא סימא את עינו והפיל את שניו דאי אצתי כת אחריתי צרישא והדר אמרי הני הפיל את שניו וסימא את עינו כיון דלא אפומייהו פסקינן דינא אלא בראשונים שמוקייקם את הרב לדמי עין שיצאו בכלל דמי עין של אחרונים אפילו נמצאו זוממין אלו האחרונים לא היו מחייבו דאין עדים זוממים מתחייבים עד שיגמר הדין על פיהם הלכך הן סיפא מוכחא לפוס ריהטא צמתי כיתות ומיפך והומה: והיי דמי. צין רישא צצין סיפא כיון דהשתא מוקמית לה צמייפך והומה וצמתי כיתות עדים היכי דמי: אי דמאחרי אחורי הני צסראי. כגון דלמרי קמאי יום ראשון הוה מעשה ואתו צמראי ואמרי יום שני הוה מעשה ואיפכא הוה: **אכתי כוליה עבד צעי לשלומי לרב.** דמי מחייבי ליה מיום ראשון להוציא עבדו לחירות אכתי לא הוה צר חיובא דהא ציוס שני הוה מעשה ואיפכא הוה: **אכתי כוליה עבד צעי לשלומי לרב** דמי מחייבי ליה לחיוביה לרב אכתי לאו צר חיובא הוה: **דמקמי אקדומי הני צסראי.** שהם מודים דקודם שצאת כת ראשונה להעיד נעשה מעשה: ואי דלא. העמידו העבד לרב צדיו קודם שצאת כת ראשונה להעיד אכתי כולי דמי ענד צעי שלומי דהא כוליה צעי אפסודיה

מדסיפא במיפך והומה רישא נמי במיפך והומה דקתני סיפא מעידנו את איש פלוני שהפיל את שן עבדו וסימא את עינו שהרי העבד אומר כן ונמצאו זוממין משלמין דמי עין לרב היכי דמי אי דלא קא מודו להו בתראי בחבלא כלל דמי כוליה עבד לרב בעי שלומי ליה אלא פשיטא דקא מודו כוליה בחבלא ודקא אפכינן ואזמינהו והיכי דמי אי דקא מאחרי אחורי הני בתראי אכתי דמי עבד לרב בעי שלומי דמי מחייבי ליה לגברא אכתי גברא לאו בר חיובא הוא אלא דקא מקדמי קדומי הני בתראי ואי דלא עמד בדין אכתי דמי כוליה עבד לרב בעי שלומי ליה דאכתי גברא לא מחייבי אלא דעמד בדין א"ל רב אחא בריה דרב איקא לרב אשי דוקיא דרבא מוהיבא אילימא מרישא רישא מי קא מתכחשי מציעאי כיון דאי לא מתזמי סהדותא כוותיהו קא קיימא דדינא כוותיהו פסקינן דיש בכלל מאתים מנה הלכך קמאי הוא דקא מתכחשי מציעאי לא מתכחשי מידי אמר ליה רבא סבר מדרישא בשלש כיתות סיפא נמי בשלש ודייק מסיפא כגון דאתו בי תרי ואמרי הפיל את שניו וסימא עינו ופסקינן לדינא אפומייהו ואתו בי תרי אחריני ואמרי סימא את עינו והפיל את שניו דקא מבחשי להו להני קמאי ונמצאו זוממין קמאי משלמין דמי עין לרב ואי סלקא דעתך הכחשה לאו תחילת הומה היא אמאי משלמי הא אחכחושו להו מעיקרא אלא שמע מינה הכחשה תחילת הומה היא ואביי אמר לך בשלמא רישא לא סגי דלא שלש כיתות שהרי קתני הרב אומר כן אלא סיפא למה לי שלש כיתות שהרי העבד אומר כן עבד כל דהו מימר אמר דניחא ליה דניפוק לחירות מתקיף לה ר' וירא אימא אימא את עינו ניפוק

מינה דאכתי גברא לא מחייב דאי הוה צעי הוה אמת לצי דינא ומודה ומפטר דמודה צקנס פטור וחירות דשן ועין קנסא הוה: **כשעמד צדיו.** על החצלות הללו ע"י עדים אחרים צצ"ד אחר ומייצוהו להניח העבד וצמר דהשתא אי קאמי צעלים קמן הא לא מהניא ליה הודאה וקצב ע"י הא עבד הפלת את שניו וסימא את עינו והעמדת צדיו ונחתיבת לי דמי עינו והציא עדים אלו על כך ואתו סקדי אחריני ואפכינהו ואמרו לא חייביננו צ"ד אלא דמי עין ואומינהו הלכך צין רישא צצין סיפא דלמי עבד לא מחייבי דהא צצ"ד קמא נפק עבד לחירות אלא שזה היה מחזיק בו אצל דמי עין משלמי לעבד צצצא דרישא דהא ממונה דעין אית ליה גביה מניח צין קמא וקצבו הני למיפסטיה משלמי דמי עין לרב דקא מחייבי ליה אשקרה וע"כ צדאפכינהו מוקמת ליה דאי לאו הכי כיון דליכא סקדי אצי דינא קמא כוליה עבד צעי שלומי: **דוקיא דרבה.** דהכחשה תחילת הומה היא מוהיבא: **אילימא מרישא.** דמוקי לה בשלש כיתות סוף סוף מי קא איתכחשו דמיהו עדותן צטילה צהכחשה דקמאי הא אי לאו מיתזמי דינא כוותיהו פסקינן ויהיב דמי עין דישנו בכלל עדות הראשונים ומשום הכי מהניא צצן תורת הומה אצל גבי שנים אומרים הרב ושנים אומרים לא הרב דאיתכחשו קמאי ולא קטלינן ליה ולעולם איתמא לך כיון דצטיל סהדומייהו לא מהניא צבו תורת הומה: **מדרישא.** מוכחא בשלש כיתות דקתני שהרי הרב אומר כן אלמא דאמו כן אחריתי קודמת דא"כ דקמאי אמרי סימא והדר הפיל והני אמרי הפיל והדר סימא לא מיגמר כיתות ונהי דלא אפשר דתהו כת אחריתי קודמת דא"כ דקמאי אמרי סימא והדר הפיל והני אמרי הפיל והדר סימא לא מיגמר דינא אפומייהו למיתן דמי עינא אלא דמי עין שהיו בכלל דתרויהו וכוון דלא נגמר הדין על פיהם לא מחייבי הני מציעאי צהומה דכת שלישית מיהו הכי מוקי לה דאתו הני צי תרי צרישא ואמרי הפיל והדר סימא אפומייהו לדינא אפומייהו כו': **דקא מתכחי לקמאי.** וצטלה עדותן דלא יהיב דמים היתירים וקתני דמי נמצאו זוממים על ידי כת שלישית משלמין: **אלא סיפא למה לי.** לאוקמה צדוקא בשלש כיתות הא צמרי סגיא וצדאפכינהו ואומינהו ורישא דמשמע צצלה וללא צדאפכינהו ומיהו מינה ליכא למידק מדי: